

Önéletrajzok. Azelőtt csak kiválóbb emberek írták meg emlékirataikat s életrajzukat. A legújabb divat, hogy mindenki önéletrajzol s ha nincs különösebb, színes élete, oly életet ír le, melyet szeretett volna átélni. Innen van, hogy az önéletrajzokba pillantva rendszeren nem az írók életrajzával ismerkedünk meg, hanem a fantáziájával.

E fantázia persze kétféle : eszményítő és realizáló.

Alig van csábítóbb valami, mint az idealizáló önéletrajz. Az ember egyszerűen nekiül s hogy úgy mondjam : kikészíti magát. Élete szépségfoltjait kiradirozza, kozmetikai műveleteket végez elmult napjain s egynémely füllentésekkel bővítte és terhelve lelkiismeretét, díszkiadásban adja át magát az utókornak. Az efféle önéletrajznak csak egy hibája van : a szedőn kívül senki sem olvassa el.

A reális önéletrajz, az más. Époly irreális ugyan, mint az eszményítő, de mert divat, reális üzletnek bizonyul. Az író egyszerűen elcsúfítja magát benne. Vallomásaiban megdőbbséte bűnokről értesülünk s gyermekkori lopásoktól kezdve ifjúkori kicsapongásokon és morális lecsuszamlásokon át — ezek fontosak, mert alkalmat adnak rá, hogy a könyvnek erotikus zamata legyen — tanúi lehetünk egy szenvedő, fekete színekben csillogó életnek. A szerző mintegy azt mondja : Ó nagyon csúnyán éltem, ó nagyon csúnyán éltem, ó nagyon csúnyán éltem ! Háromszor mondja azt, amit Ady csak kétszer mondott s így a rekordot megjavította. De a könyvsiker elé a legszebb reményekkel nézhet s jóvedelmét mint életvidám filiszter és makkegészségű családapa fordíthatja beruházásokra.

Mindkétfajta önéletrajzíróra nézve csak egy dolog lehet aggasztó : Mi lesz életének azzal a szakával, mely önéletrajza és halála között megiratlanul lebeg az életrajzi-ürben? Megírja-e ezt valaki? S ha igen : hogyan írja meg?

Két eshetőség van :

a) Az önéletíró önhalála esetére

valamelyik jóbarátját kéri fel életrajzgyámnak, aki aztán az életmű második részét tapintatosan és stílusosan hozzágyúrja és idomítja az elsőhöz s addig idealizál, naturalizál és retusál, míg a két rész egységbe forr.

b) Az önéletrajzíró, remegve attól, hogy valami tárgyilagosabb elme írhatja meg élete második felét, önéletrajza megjelenése után kénytelen oly életet élni, amilyent művében önmaga önéletrajzolt, nehogy a két rész közt ellenmondás legyen. A következetesség kedvéért így az idealizáló önéletíró derék, becsületes, a közéletben tisztelt férfiúként gyötörné végig magát az életúton, viszont a reális önéletíró kénytelen lenne kivetkőzni nyárspolgári mivoltából, hogy valóban csúnyán éljen s ezzel blamálja hozzátartozóit.

Lehetséges-e ez?

Volna egy harmadik eshetőség is, de az alig jó számba. Az t. i., hogy az önéletrajzíró jeles rajzának befejezése után váratlanul jobblétre szenderülne. Ez esetben az egység meg lenne mentve. Ez azonban hiú remény, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy az önéletrajzírók rendszeren tovább élnek, mint önéletrajzaik.

Mint hogy e nehézségek és aggodalmak dacára az önéletrajzok napról napra szaporodnak, megbízható médiumunk révén kérdést intéztünk az utókorhoz : mi a véleménye az önéletrajz járványra nézve. Az utókor válasza így hangzik : Önéletrajzokról sejtellem sincs. *Sová.*

«Kis cikkekben nagy esacsiságok». A Napkelet folyóiratszempléjében már volt szó Jules Romains cikkéről, mely az új magyar lírával foglalkozik. Fejére olvasták, hogy elvi kozmopolita létére a magyar költeményekben derűreborúra megéri ugyan az «européer», nemzetek-fölötti hangulatokat, de ezekhez analógiákat kizárólag — francia versekből merít. Ez bizony eléggé gall kozmopolitaság, mely szívesen invitálná egy köpönyeg alá a népek dalnokait — «világ lantverőit egyesüljtek!» — hanem a köpönyeg szabását

valahogyan mégis csak — párizsina képzeli.

De bármily örömmel látná is Romains a nációk költőit «egy ének éneklői»-nek, bizony csak rajtakapjuk, hogy a közös énekben őt is a faji érzések és faji képek érdeklik, az «ami egy nép közös talajából fakad». S nem is etnográfiai kíváncsiságból, hanem az igazi művész ösztönénél fogva, mely ez érzésekben s képekben a művészet lényegének örök fajhoz-kötött voltát érzi meg. S amaz «egy köpönyeg» alatt a népek énekesit mindenek óhajtja, csak egyszínűeknek nem. Tarkaságukban gazdagság van, s ez a gazdagság kincs: épen ez a kincse a nagy összességnek is.

S mi arra gondolunk: pontosan ugyanezt olvastuk már a nyugat-szeremes Babits Mihálynál, s ugyanezt a keletre is szívesen tekintgető Harsányi Kálmánnál. Igazi művészek nyilván hajszálnyira egyformán ismerik és értékelik a talaj fontosságát, melyben gyökerük fogódzik. Talajtalanságról csak a gyökértelenség álmodhat.

Jules Romains arra kéri olvasóit, ne ítéljék meg túlon túl szigorúan, ha kis cikkébe nagy csacsiságok kerültek, merő tájékozatlanságból. Mi olyanok részéről, kik tájékozatlansággal sem mentegőzhetnek, különb csacsiságokhoz vagyunk hozzászokva. S főleg: veszedelmesebb csacsiságokhoz. Akárhány «unanimistánk» szemében az *egylelkűség*: *idegenlelkűség*. A nemzeti színektől annyira irtóznak, hogy inkább valami kozmopolita szürkeség az ideáljuk. S ez a szürkeség tudvalevőleg nem is egészen idegen a Jules Romains által felvetett természetrajzi fogalomtól.

Rodrigo.

Kritika és reklám.

A jámbor (vagy legalább is jámbor-nak kezelt) olvasó újabban különös cikkeket olvashat kedvenc napilapjában. Ezek a cikkek komoly irodalmi, sőt tudományos tanulmányoknak indulnak, két-három hasábon át szörnyű szövegszerű folytatódhatnak, hogy végül valami könyvkiadóvállalat új kiadványának dícséretében kulmináljanak. Az orránál fogva vezetett olvasó bosszankodva jön rá, de persze csak a cikkek legvégén, hogy kissé hosszúra nyúlt reklámot élvezett végig. Mindenesetre nem érdektelen dolog és úgy látszik az igények komolyodását jelenti, hogy már a reklám is essay-formát kénytelen ölteni. Sohasem hittük volna, hogy

ilyen nagy az érdeklődés az emberekben a komoly témák iránt. Talán már nincs messze az idő, amidőn külön nívós folyóirat indul majd meg «Minden pénz-kérdés» címen és ebben tanulmányok serege fogja méltatni már nemcsak a könyvkiadók, — miért ne buzduljanak fel más szakmák is a sikerült példán? — hanem a cipőfelsőrézkészítők, edénygyárosok és egyébek termékeit is. Milyen kitűnően hathat például egy logikai fejtegetés végén a Harry-cipőkrém dicsérete, vagy egy irodalom-szeretetről és önzetlenségről szóló tanulmányban a könyv- és lapkiadók névsora! Külön értekezést érdemel majd az a derék délutáni lapunk, a liberalizmus ügyének és minden cselépletykának rettenthetetlen szószólója, amely a nívóját most irodalmi rovattal kívánja emelni és irodalom címen első sortól az utolsóig fizetett kommunikéket talál fel olvasóinak. *Cydias.*

Rohadt alma. Egy élelmes színházi lap, hogy a változatosság kedvéért írő-primadonnákat is szerepeltessen, kérdést intézett egy pár magyar íróhoz arra nézve, hogy van-e — rohadt almájuk. Tudnivaló ugyanis, hogy a legtöbb költőnek és írónak van valami különködése, szeszélye, vagy mondjuk: bogara, mely különösen az ihlet perceiben nyilatkozik. Így Schiller állítólag rohadt almát szagolt munka közben, egy másik német költő jeges lábvizet vett, mialatt a múzsával csókot váltott, Murgert a temetőt inspirálta, Verlaine «csak részegen tudott írni», Ady csak a részegsége utáni napon s Swift akkor, ha egy ismerőse meghalt. Bizonyára van író — hisz nagy a világ írókertje — aki részegsége előtt két nappal dolgozik ihlettel, sőt olyik is akad tán, ki csak addig verbéli író, míg ismerőse (mondjuk: a színházi lap szerkesztője) életben marad.

Ez hát az írók «rohadt alma»-ja.

A hazai írók egy része is nyilatkozott e kérdésben. Heltai Jenő pl. azt vallja, hogy sokat cigarettázik munka közben. Kóbor Tamás — horribile dictu — szivarozik. Szomorú Dezső pedig szintén «cigarettával rombolja magát».

Látnivaló, hogy ez írók almája csak férges s nem éri el a rohadt alma nívóját. Cigarettázni? Azt mi olvasók is megtesszük s a tetejébe még az írók olvasásával is «romboljuk» néha magunkat. Nem annyira az író és olvasó, mint inkább a jómódú és szegény író közt van itt hát némi különbség: az